

Kryteria ocen z języka polskiego dla klasy VII na rok szkolny 2022/2023

– Agnieszka Anna Kopycka

Na każdą kolejną ocenę wymagane są wiadomości i umiejętności przewidziane na tę ocenę i na oceny niższe, np. na ocenę dobrą wymagane są umiejętności przewidziane na ten stopień oraz na oceny: dopuszczającą i dostateczną.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie opanował wiadomości i umiejętności na ocenę dopuszczającą oraz którego wyniki nie osiągają poziomu wymagań koniecznych, w związku z tym nie jest w stanie, nawet z pomocą nauczyciela, wykonać zadań o niewielkim stopniu trudności. Uczeń lekceważy swoje obowiązki, nie chce nadrobić zaległości, nie korzysta z zaproponowanych przez nauczyciela form pomocy. Brak wiedzy i umiejętności uniemożliwia mu naukę w klasie piątej.

Wymagania na ocenę dopuszczającą

I Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich - uczeń:

- czyta cicho ze zrozumieniem na poziomie znaczeń dosłownych;
- wyszukuje w tekście potrzebne informacje;
- czyta utwór głośno i wyraźnie;
- określa osobę mówiącą w wierszu;
- określa nastrój wiersza;
- wyjaśnia, czym jest przerzutnia;
- wskazuje rymy w wierszu;
- określa, jaką funkcję pełnią rymy w wierszu;
- zna i stosuje wiadomości dotyczące Biblii z klas IV - VI;
- zapoznaje się z informacjami zawartymi w infografice;
- wymienia w kolejności najważniejsze wydarzenia;
- wymienia i ogólnie omawia elementy świata przedstawionego;
- rozpoznaje mity;
- wymienia najważniejsze wydarzenia tekstu;
- odróżnia informację od opinii;
- wskazuje sformułowania podkreślające fakt wypowiedziany we własnym imieniu;
- formułuje proste opinie na temat przeczytanego tekstu, podkreślając, że mówi we własnym imieniu;
- nazywa stan ducha osoby mówiącej w wierszu;
- klasyfikuje utwór jako satyrę;
- klasyfikuje utwór jako bajkę;
- wskazuje przesłanie zawarte w bajce;
- wskazuje fragmenty ujawniające obecność narratora;
- odróżnia osobę mówiącą od autora;
- określa temat wypowiedzi osoby mówiącej w tekście;
- ma świadomość przynależności gatunkowej utworu do ballady;
- wskazuje w tekście elementy realistyczne i fantastyczne;
- klasyfikuje przeczytany tekst jako dramat;
- klasyfikuje poznane utwory jako fraszki;
- klasyfikuje utwór jako tren;
- wskazuje w fabule elementy realistyczne i nierealistyczne;
- rozumie pojęcia: *fabuła* i *akcja*;

- potrafi odróżnić opis od opowiadania;
- wskazuje wstęp, punkt kulminacyjny i zakończenie w utworze;
- odróżnia fakty od opinii;
- rozpoznaje formę redakcyjną – hasło encyklopedyczne;
- wie, że wiersz jest przykładem liryki bezpośredniej;
- określa, do kogo jest skierowany monolog liryczny;
- wybiera z tekstu wskazane informacje;
- zna pojęcia: *dramat*, *tragedia*, *komedie*;
- wskazuje w tekście apostrofę;
- określa bohatera wiersza;
- odróżnia – na podstawie cech gatunkowych – komedię od tragedii;
- odróżnia różne rodzaje komizmu;
- posługuje się słownictwem związanym z dramatem jako rodzajem literackim;
- wskazuje w tekście elementy komizmu;
- wie, jakie funkcje pełni tytuł;
- zna pojęcia: *nadtytuł*, *podtytuł*;
- odróżnia tekst informacyjny od oceniającego;
- porządkuje fakty
- zna nazwy podstawowych gatunków tekstów informacyjnych;
- redaguje wzmiankę, zapowiedź sprawozdanie;

2. Odbiór tekstów kultury - uczeń:

- wymienia elementy przedstawione na obrazie;
- opisuje kolorystykę dzieła;
- określa, jakie wrażenie wywołują na nim dzieła kultury;
- zapoznaje się z podstawowymi informacjami na temat autora i dzieła;
- wylicza elementy przedstawione na obrazie;
- wymienia wybrane współczesne środki przekazywania informacji;
- łączy termin *inscenizacja* z reżyserem i przedstawieniem;
- posługuje się słownictwem związanym z teatrem;
- odróżnia tekst główny i tekst poboczny;
- wymienia podstawowe znaki teatralne;
- określa rolę głównych twórców przedstawienia teatralnego;
- rozumie znaczenie scenografii i rekwizytów w przedstawieniu teatralnym;
- odczytuje informacje przekazywane za pomocą mimiki;
- zna pojęcie *adaptacja filmowa*, stosuje je w wypowiedzi;
- wymienia przykłady adaptacji filmowych;
- zna nazwiska innych wybranych twórców kina;
- rozróżnia pojęcia: *kino*, *film*, *telewizja*;
- rozumie podstawowe pojęcia związane z kinem;
- wymienia podstawowe gatunki filmowe;
- odróżnia film fabularny od dokumentalnego;
- przygotowuje listę miejsc i sytuacji godnych sfilmowania;
- formułuje definicję teatru jako widowiska;
- określa związek między aktorem a widzem;
- stosuje w wypowiedziach słownictwo związane z teatrem;
- rozróżnia pojęcia: *prasa*, *gazeta*, *czasopismo*;

II Kształcenie językowe

1. Gramatyka języka polskiego - uczeń:

- wskazuje w utworze neologizmy;

- posługuje się synonimami;
- odróżnia czasownik od innych części mowy;
- rozpoznaje formy osoby, liczby, czasu, rodzaju, trybu;
- odróżnia formy osobowe czasownika od nieosobowych;
- przekształca stronę czynną na bierną i odwrotnie;
- odróżnia imiesłowy przymiotnikowe od innych form czasownika;
- klasyfikuje imiesłowy przymiotnikowe jako nieosobowe formy czasownika oznaczające czynność i odpowiadające na pytania przymiotnika;
- odmienia imiesłowy przymiotnikowe przez przypadki, liczby i rodzaje;
- wyjaśnia znaczenie pojęcia *homonim*;
- rozumie znaczenia wyrazów o takim samym brzmieniu;
- wyjaśnia różne znaczenia wyrazów o takim samym brzmieniu na podstawie odpowiedniego słownika;
- rozpoznaje zdania współrzędnie i podrzędnie złożone, odróżnia je od siebie;
- zna kryterium podziału zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie;
- umie zadać pytanie o zdanie podrzędne;
- stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych różne typy zdań złożonych;
- rozróżnia części zdania (podmiot, orzeczenie, przydawka, dopełnienie, okolicznik);
- rozróżnia orzeczenia czasownikowe i imienne;
- odróżnia imiesłowy przysłówkowe od innych form czasownika;
- tworzy imiesłowy przysłówkowe według wzoru;
- rozróżnia zdanie i równoważnik zdania;
- tworzy równoważniki zdań;
- rozpoznaje imiesłowowy równoważnik zdania w tekście;
- uzupełnia zdania imiesłowowymi równoważnikami zdania według wzoru;
- rozumie budowę wypowiedzenia wielokrotnie złożonego;
- potrafi wskazać w tekście tego typu wypowiedzenia;
- zna pojęcia: *mowa zależna*, *mowa niezależna*;
- wskazuje w tekście mowę zależną i niezależną;
- przekształca według podanego wzoru mowę niezależną na zależną i odwrotnie;
- używa pojęć: *wyraz podstawowy*, *wyraz pochodny*, *podstawa słowotwórcza*, *formant*, *parafraza słowotwórcza*;
- wyodrębnia w wyrazie pochodnym podstawę słowotwórczą i formant (typowe przykłady);
- rozróżnia rodzaje formantów słowotwórczych: przyrostek, przedrostek;
- tworzy wyrazy pochodne od podstawowych przez dodawanie przyrostków i przedrostków;
- wskazuje wyrazy podstawowe do pochodnych;
- rozpoznaje wyrazy słowotwórczo niepodzielne;
- używa pojęć: *rodzina wyrazów*, *rdzeń*, *rdzeń oboczny*, *wyraz pokrewny*;
- tworzy – według wzoru – łańcuch wyrazów podstawowych i pochodnych;
- uzupełnia wykres rodziny wyrazów;
- wyodrębnia rdzeń w rodzinie wyrazów;
- używa pojęcia *wyraz złożony*;
- rozróżnia zestawienia, zrosty, złożenia;
- podaje wyrazy podstawowe stanowiące podstawę do utworzenia wyrazów złożonych; używa terminu *skrót*;
- prawidłowo odmienia skróty;
- adresuje listy, poprawnie używając skrótów• używa terminu *skrótowiec*;
- prawidłowo odmienia skrótownice;
- rozróżnia grupy skrótownic: literowce, głoskowce, sylabowce, skrótownice mieszane;

2. Zróżnicowanie języka - uczeń:

- stosuje słownictwo wartościujące;
- rozumie, że język polski ma wiele odmian;
- wie, na czym polega znaczenie języka ogólnopolskiego;

- wymienia różne odmiany języka;
- zna podział polszczyzny na język oficjalny i nieoficjalny (potoczny);
- wie, w jakich sytuacjach należy posługiwać się polszczyzną wzorcową;

3. Komunikacja językowa i kultura języka - uczeń:

- wymienia różne sposoby komunikowania się ludzi;
- zwraca uwagę na rolę nadawcy i odbiorcy w procesie komunikacji językowej;
- wyjaśnia znaczenie słowa *multimedialny*;
- potrafi wskazać korzyści i zagrożenia płynące z internetu;
- rozumie, że każdy komunikat jest formułowany w określonym celu;
- zna pojęcia: *aprobata*, *dezaprobata*, *negacja*, *prowokacja*;
- rozumie, czym jest grzeczność językowa (etykieta językowa)
- wyjaśnia, czym jest dyskusja;
- podejmuje próbę udziału w dyskusji;
- formułuje swoje sądy;
- rozpoznaje cytaty w tekście;
- bierze udział w inscenizacji;

4. Ortografia i interpunkcja - uczeń:

- zna zasady interpunkcyjne w wypowiedzeniu pojedynczym;
- zna zasady interpunkcji w wypowiedzeniach wielokrotnie złożonych;

III Tworzenie wypowiedzi

1. Elementy retoryki - uczeń:

- sporządza w punktach plan wydarzeń, zachowując kolejność chronologiczną i jednolity rodzaj wypowiedzeń;
- używa pojęć: *teza*, *argument*, *wniosek*;
- rozpoznaje rozprawkę wśród innych form wypowiedzi;
- rozróżnia tezę, argument, wniosek;
- formułuje tezę;
- gromadzi argumenty;
- układa notatkę prasową;
- zna strukturę recenzji;
- redaguje tekst recenzji;
- pobieżnie opisuje obraz, uwzględniając najważniejsze informacje;
- wie, na czym polega streszczanie
- wybiera najważniejsze informacje ze streszczanego tekstu;
- wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- odróżnia przykład od argumentu.

2. Mówienie i pisanie - uczeń:

- tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: podanie, życiorys, CV oraz w formach poznanych w klasach IV - VI;
- stara się redagować następujące formy wypowiedzi: recenzja, rozprawka, list motywacyjny, przemówienie, wywiad;
- wykonuje przekształcenia na tekście cudzym, w tym skraca, streszcza i rozbudowuje;

- formułuje pytania do tekstu;
- dokonuje interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów.

IV Samokształcenie - uczeń:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- interesuje się życiem kulturalnym w swoim regionie;
- pogłębia swoją wiedzę przedmiotową;
- rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija nawyki systematycznego uczenia się;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

Wymagania na ocenę dostateczną

I Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich - uczeń:

- odczytuje tekst na poziomie dosłownym; metaforycznym, symbolicznym;
- potrafi sformułować odpowiedź na pytanie, po co ludzie czytają;
czyta głośno, dokonując interpretacji;
- podaje cechy osoby mówiącej i uzasadnia je cytataми;
- określa tematykę utworu;
- wskazuje przerzutnię;
- omawia sytuację liryczną;
- rozróżnia rymy dokładne i niedokładne, żeńskie i męskie;
- określa rolę tradycji oralnej w powstaniu piśmiennictwa;
- odszukuje informacje na osi czasu, łączy je z przeczytanym tekstem;
- określa genezę Biblii;
- korzysta z przypisów;
- odróżnia mity heroiczne od innych;
- relacjonuje przebieg wydarzeń w micie;
- wyjaśnia, czym są mit i mitologia;
- wyjaśnia frazeologizmy wywodzące się z mitologii;
- opowiada o znanych bogach i bohaterach mitologicznych;
- wyraża własne zdanie i je uzasadnia;
- określa przeżycia, stany emocjonalne bohatera;
- opowiada o świecie przedstawionym w wierszu;
- odczytuje zaskakujące połączenia słowne;
- wskazuje cechy satyry jako gatunku literackiego;
- wyjaśnia przesłanie satyry;
- wskazuje cechy gatunkowe bajki w utworze;
- komentuje przesłanie zawarte w utworze Mickiewicza;
- ocenia, czy narrator przedstawia swój punkt widzenia;
- określa nastrój wiersza;
- wymienia cechy ballady;
- zestawia elementy realistyczne i fantastyczne;
- wskazuje cechy dramatu w utworze;
- wymienia cechy fraszki jako gatunku lirycznego;
- zna cechy gatunkowe trenu;

- definiuje pojęcie *fabuła*;
- określa, jaką wiedzę o świecie przedstawionym posiada narrator;
- dostrzega rolę poszczególnych elementów kompozycji utworu literackiego;
- korzysta ze słowników: kultury antycznej i frazeologicznego;
- wskazuje w tworze fragmenty o charakterze paradoksu;
- definiuje typ liryki reprezentowany przez utwór *Niepewność*;
- wypowiada się na temat stanu wewnętrznego osoby mówiącej w wierszu;
- wskazuje w tekście słownictwo nazywające stan duchowy, uczucia, emocje;
- uzasadnia przynależność utworów do dramatu oraz tragedii lub komedii;
- wymienia cechy komedii;
- nazywa rodzaje komizmu;
- wskazuje w utworze elementy dramatu, np. akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog;
- wskazuje w utworze cechy charakterystyczne dla komedii;
- wskazuje w tekście różne typy komizmu;
- określa cechy dobrego tytułu;
- wyjaśnia pojęcia: *nadtytuł*, *podtytuł*;

2. Odbiór tekstów kultury - uczeń:

- interpretuje tytuł obrazu;
- wypowiada się na temat dzieła kultury;
- odtwarza podstawowe informacje na temat autora i dzieła;
- charakteryzuje wygląd poszczególnych elementów obrazu;
- nazywa uczucia postaci przedstawionych na obrazie;
- wyjaśnia znaczenie poszczególnych elementów dzieła;
- krótko streszcza przebieg wydarzeń;
- określa elementy świata przedstawionego, odwołując się do tekstu;
- porównuje biblijny opis raju z jego malarskimi wyobrażeniami;
- wyjaśnia znaczenie pojęcia *inscenizacja*;
- wyjaśnia znaczenie podstawowego słownictwa związanego z teatrem;
- wyjaśnia różnice między tekstem głównym a tekstem pobocznym;
- wymienia znaki teatralne;
- określa rolę poszczególnych twórców przedstawienia teatralnego;
- projektuje scenografię do utworu dramatycznego;
- wskazuje ważne rekwizyty w wybranej sztuce;
- wypowiada tekst z odpowiednią intonacją;
- wyraża emocje za pomocą znaków pozawerbalnych;
- wyjaśnia pojęcie *adaptacja filmowa*;
- wskazuje przyczyny powstawania adaptacji filmowych;
- wymienia główne fakty z historii filmu;
- definiuje pojęcia: *kino*, *film*, *telewizja*;
- charakteryzuje podstawowe gatunki filmowe;
- wymienia podstawowe elementy składowe filmu;
- wymienia cechy filmu dokumentalnego;
- określa relacje między poszczególnymi elementami obrazu;
- wskazuje źródła światła na obrazie;
- charakteryzuje związki opery i spektaklu baletowego z przedstawieniem teatralnym;
- wskazuje różnice między klasycznym przedstawieniem;
- wyjaśnia, czego zwykle poszukuje się w gazetach i czasopiśmie;
- wymienia rodzaje prasy ze względu na zainteresowania odbiorców;
- podaje charakterystyczne cechy czasopisma internetowego;
- określa przyczynę i skutek wynalezienia druku;
- wyjaśnia istotę manipulacji;

- układa informację na podstawie uporządkowanych faktów
- omawia podstawowe gatunki tekstów informacyjnych;
- redaguje wzmiankę, zapowiedź sprawozdanie, zachowując wszystkie cechy tych form;

II Kształcenie językowe

1. Gramatyka języka polskiego - uczeń:

- układa zdania złożone, w których do opinii dodaje wstępny argument;
- wyjaśnia neologizmy występujące w utworze;
- rozpoznaje, określa i tworzy formy osoby, liczby, czasu, rodzaju, trybu, strony i aspektu
- rozpoznaje w tekście konstrukcje z *się*;
- nazywa nieosobowe formy czasownika;
- poprawnie zapisuje zakończenia czasowników w czasie przeszłym i bezokoliczników;
- rozróżnia czasowniki przechodnie i nieprzechodnie;
- rozróżnia imiesłowy przymiotnikowe czynne i bierne;
- tworzy imiesłowy przymiotnikowe;
- przekształca konstrukcje z osobową formą czasownika w konstrukcje z imiesłowem przymiotnikowym i na odwrót;
- zapisuje wyrazy odpowiadające podanym znaczeniom;
- wyjaśnia różne znaczenia wyrazów o takim samym brzmieniu na podstawie kontekstu;
- wskazuje słowniki pomocne w udowodnieniu przynależności wskazanych wyrazów do homonimów;
- korzysta ze słownika języka polskiego;
- przekształca zdania pojedyncze w zdania złożone;
- potrafi uzupełnić zdanie wskazanym zdaniem składowym;
- układa wskazane zdania złożone współrzędnie lub podrzędnie;
- zna zasady interpunkcji w wypowiedzeniach złożonych;
- zamienia pary zdań pojedynczych na wypowiedzenia z imiesłowowym równoważnikiem zdania;
- przekształca zdania złożone podrzędnie i współrzędnie w zdania złożone z imiesłowowym równoważnikiem zdania i odwrotnie;
- uzupełnia zdania imiesłowowymi równoważnikami zdania;
- sporządza wykresy zdań;
- znajduje błędy składniowe w konstrukcjach z imiesłowowym równoważnikiem zdania;
- analizuje budowę wypowiedzeń wielokrotnie złożonych;
- wyodrębnia w nich wypowiedzenia składowe;
- przekształca tekst, zamieniając mowę niezależną na zależną;
- wskazuje w wyrazach oboczności spółgłoskowe i samogłoskowe;
- poprawnie zapisuje wyrazy pochodne zawierające w sobie oboczności spółgłoskowe i samogłoskowe;
- zapisuje oboczności rdzenia;
- rozróżnia wyrazy pokrewne i bliskoznaczne;
- tworzy zestawienia, złożenia i zrosty od podanych wyrazów podstawowych;
- zna zasady pisowni złożzeń (z łącznikiem i bez niego);
- zapisuje i odczytuje często stosowane skróty;
- zna zasady odmiany skrótów;
- zna zasady interpunkcyjne zapisu skrótów;
- projektuje wizytówki, stosując w zapisie skróty
- zapisuje i odczytuje często stosowane skrótowce;
- zna zasady odmiany skrótowców;
- zna zasady ortograficzne zapisu skrótowców;

2. Zróżnicowanie języka - uczeń:

- rozpoznaje odmiany środowiskowe języka;

- wyjaśnia związek doboru środków językowych z sytuacją wypowiedzi i osobą adresata;
- zna pojęcie *kultura języka*;
- korzysta ze słownika poprawnej polszczyzny;

3. Komunikacja językowa i kultura języka - uczeń:

- określa język jako system znaków;
- wyjaśnia, jaką funkcję pełni język ciała w przekazywaniu informacji;
- wskazuje niezbędne elementy procesu komunikacji;
- wymienia wynalazki techniczne XX wieku określane mianem rewolucji audiowizualnej;
- wyjaśnia różnicę między transmisją a interakcją;
- wyjaśnia pochodzenie niektórych terminów komputerowych;
- wylicza korzyści i zagrożenia płynące z internetu;
- określa rodzaje wypowiedzi ze względu na cel;
- zna i potrafi zdefiniować pojęcia niezbędne w formułowaniu wypowiedzi zgodnie z intencją jej autora;
- definiuje pojęcie *grzeczność językowa*;
- w formułowanych sądach potrafi zaznaczyć brak stanowczości;
- gromadzi argumenty na poparcie tezy;
- bierze udział w dyskusji;
- wie, jakie zasady obowiązują dyskutantów;
- potrafi wykorzystać cytaty w wypowiedzi pisemnej;
- zna zasady poprawnego cytowania;
- bierze czynny udział w inscenizacji;

4. Ortografia i interpunkcja - uczeń:

- prawidłowo stosuje zasady interpunkcji;
- zna zasady interpunkcji w wypowiedzeniu złożonym z imiesłowowym równoważnikiem zdania;
- zna i na ogół stosuje zasady interpunkcji w wypowiedzeniach wielokrotnie złożonych;
- zna i na ogół stosuje zasady interpunkcyjne i ortograficzne dotyczące zapisu mowy niezależnej;

III Tworzenie wypowiedzi

1. Elementy retoryki - uczeń:

- pisze krótki tekst argumentacyjny;
- odróżnia tezę od hipotezy;
- gromadzi słownictwo pozwalające na wyrażenie własnego stanowiska;
- redaguje rozprawkę, stosując właściwy porządek treści;
- układa notatkę prasową, zachowując wszystkie wymogi tego rodzaju wypowiedzi;
- rozpoznaje elementy należące do części sprawozdawczej i oceniającej w strukturze recenzji;
- opisuje obraz;
- skraca zdania, zastępując wyrazy i zwroty szczegółowe wyrazami o znaczeniu ogólnym;
- wykorzystuje w streszczeniu wyrazy o znaczeniu ogólnym.

2. Mówienie i pisanie - uczeń:

- tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: recenzja, rozprawka, podanie, życiorys, CV, list motywacyjny, przemówienie, wywiad;
- wykonuje przekształcenia na tekście cudzym, w tym skraca, streszcza, rozbudowuje i parafrazuje.

IV Samokształcenie - uczeń:

- wypowiada się na temat życia kulturalnego w swym regionie;

Wymagania na ocenę dobrą

I Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich - uczeń:

- nazywa stany emocjonalne osoby mówiącej w wierszu;
- wyjaśnia funkcje przerzutni;
- określa rodzaje rymów (dokładne, niedokładne; męskie, żeńskie; krzyżowe (przeplatane), parzyste (sąsiadujące), okalające);
- charakteryzuje rolę poezji w czasach antycznych;
- wskazuje i odczytuje symbole i motywy biblijne występujące w tekstach kultury;
- omawia walory estetyczne przywołanych tekstów;
- wskazuje przykłady mitów, których fabuła wiąże się z morzem;
- odczytuje sens mitu, odwołując się do tekstu;
- rozumie, czym są prawda historyczna, fikcja literacka, fantastyka;
- wyjaśnia symboliczne znaczenie wybranych elementów zawartych w micie;
- przekształca podane sformułowania w taki sposób, aby sygnalizowały fakt wypowiedziania się we własnym imieniu;
- wyraża własną opinię, gromadząc na jej poparcie kilka argumentów;
- porządkuje argumenty za pomocą wskazujących na to sformułowań;
- porównuje świat przedstawiony na obrazie i w wierszu;
- określa rolę poezji;
- dostrzega uniwersalność postaw bohaterów;
- objaśnia na podstawie wybranego fragmentu utworu sposób relacjonowania zdarzeń przez narratora;
- wyjaśnia różnice w pojmowaniu funkcji i roli osoby mówiącej i autora;
- wyszukuje w wierszu przenieś i wyjaśnia ich znaczenie;
- udowadnia, że utwór ma cechy ballady;
- określa relację między elementami realistycznymi i fantastycznymi;
- omawia fraszkę jako gatunek literacki;
- uzasadnia, że utwór jest trenem;
- definiuje pojęcie *akcja*;
- wyjaśnia pojęcia: *dramat*, *tragedia*, *komedia*;
- samodzielnie wyjaśnia znaczenie pojęcia *komizm*;
- charakteryzuje różne rodzaje komizmu;
- udowadnia – odwołując się do przykładów z tekstu – że dany utwór jest komedią;
- określa, jakie informacje zostały zawarte w didaskaliach;
- charakteryzuje utwór jako komedię charakterów;
- analizuje budowę tytułów;
- przyporządkowuje tytuł do określonej kategorii, uzasadnia swoją decyzję;

2. Odbiór tekstów kultury - uczeń:

- określa zasady kompozycji dzieła;
- opisuje relacje zachodzące między przedstawionymi postaciami;
- wyjaśnia sens obrazu, korzystając z informacji w podręczniku;
- wie, na czym polega technika fresku;
- wskazuje inne motywy o charakterze symbolicznym;
- interpretuje znaczenie tytułu;

- określa wartości związane z określonym (podanym) motywem;
- podaje charakterystyczne cechy chorału jako utworu muzycznego;
- porównuje świat przedstawiony na obrazie i w wierszu;
- wyjaśnia zależności między pojęciami *reżyseria* i *inscenizacja*;
- zna słownictwo związane z teatrem, wyjaśnia jego znaczenie;
- określa rolę tekstu głównego i tekstu pobocznego;
- określa rolę poszczególnych znaków teatralnych;
- wyjaśnia, na czym polega inscenizacja jako dzieło wielu twórców;
- wskazuje elementy scenografii symbolizujące określoną przestrzeń;
- rozumie znaczenie pauzy w wypowiedzi teatralnej;
- wyjaśnia, dlaczego literatura jest tak atrakcyjna dla twórców filmu;
- podaje przykłady „filmowości” literatury;
- wymienia nazwiska i dokonania wybranych twórców związanych z powstaniem i rozwojem filmu;
- wymienia wynalazki techniczne XX w. określane mianem rewolucji audiowizualnej;
- rozpoznaje cechy podstawowych gatunków filmowych w konkretnych dziełach filmowych;
- wskazuje konsekwencje artystyczne wyboru poszczególnych środków filmowych;
- wyjaśnia, jakie są różnice między filmem fabularnym a dokumentalnym;
- odczytuje znaczenia poszczególnych elementów obrazu;
- omawia kompozycję obrazu;
- łączy rodzaj widowiska ze znakiem teatralnym i formą wyrazu artystycznego;
- wyjaśnia pojęcia: *prasa*, *gazeta*, *czasopismo*;
- wymienia rodzaje prasy, klasyfikując je według różnych kryteriów;
- wskazuje typowe elementy układu treści w prasie;
- zna najważniejsze fakty z historii prasy;
- ocenia, w jakim stopniu wynalazki techniczne mogą zagrozić tradycyjnej prasie;
- podaje przykłady manipulacji prasowej;
- przekształca tekst informacji, usuwając z niego niepotrzebne elementy;
- wskazuje i omawia przykłady różnych tekstów informacyjnych;

II Kształcenie językowe

1. Gramatyka języka polskiego - uczeń:

- poprawnie stosuje nieregularne formy czasowników;
- świadomie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych nieosobowe formy czasownika;
- zna kryterium podziału imiesłówów przymiotnikowych na czynne i bierne;
- stosuje imiesłów przymiotnikowy w funkcji przydawki lub orzecznika;
- udowadnia przynależność podanych wyrazów do homonimów;
- wyjaśnia różne znaczenia wyrazów o takim samym brzmieniu bez podanego kontekstu;
- układa z homonimami zdania wykazujące różnicę znaczeń;
- rozpoznaje sposoby zespolenia poszczególnych typów zdań;
- świadomie używa różnych wskaźników zespolenia;
- wyjaśnia pojęcie *imiesłowowy równoważnik zdania*;
- układa zdania do wykresów;
- poprawia błędy składniowe w konstrukcjach z imiesłowowym równoważnikiem zdania;
- zna i poprawnie stosuje zasady interpunkcji w wypowiedzeniu złożonym z imiesłowowym równoważnikiem zdania;
- sporządza wykresy wypowiedzeń wielokrotnie złożonych;
- układa – według podanego wzoru – wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- zna i poprawnie stosuje zasady interpunkcji w tego rodzaju wypowiedzeniach;
- opisuje sytuacje przedstawione na ilustracjach, używając wyłącznie wypowiedzeń wielokrotnie złożonych;
- potrafi wyjaśnić, czym charakteryzują się mowa zależna i niezależna;
- określa funkcje stylistyczne mowy zależnej i niezależnej;

- wyjaśnia znaczenie pojęć: *wyraz podstawowy, wyraz pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, parafraza słowotwórcza*;
- wyodrębnia w wyrazie pochodnym podstawę słowotwórczą i formant;
- wyjaśnia znaczenie pojęć: *rodzina wyrazów, rdzeń, rdzeń oboczny, wyraz pokrewny*;
- tworzy wyrazy pokrewne do podanego wyrazu;
- wyjaśnia pojęcie *wyraz złożony*;
- omawia kryteria podziału wyrazów złożonych;
- rozróżnia wyrazy niepodzielne i podzielne słowotwórczo, a wśród nich złożenia, zestawienia i zrosty;
- zna i poprawnie stosuje zasady pisowni złożzeń (z łącznikiem i bez niego);

2. Zróżnicowanie języka - uczeń:

- wskazuje w tekście fragmenty pisane stylem naukowym oraz mające charakter poetycki;
- kwalifikuje tekst jako popularnonaukowy i uzasadnia swoje zdanie;
- charakteryzuje styl wypowiedzi osoby mówiącej w utworze;
- wskazuje przyczyny zróżnicowania języka;
- definiuje pojęcie *kultura języka*;
- wie, gdzie szukać wskazówek, które pozwolą uniknąć błędów językowych;
- charakteryzuje nadawcę komunikatu na podstawie języka;
- przekształca tekst zgodnie z podanymi wskazówkami;
- wyjaśnia znaczenie terminu *skrót*;
- zna i poprawnie stosuje zasady interpunkcyjne zapisu skrótów;
- wyjaśnia znaczenie terminu *skrótowiec*;
- dostosowuje formę orzeczenia do łączącego się z nim skrótowca;
- zna i poprawnie stosuje zasady ortograficzne zapisu skrótowców;

3. Komunikacja językowa i kultura języka - uczeń:

- odróżnia znaki umowne i naturalne;
- wskazuje różne aspekty komunikacji niewerbalnej;
- charakteryzuje składniki aktu komunikacji językowej;
- wyjaśnia, na czym polega kompetencja językowa;
- charakteryzuje współczesne środki przekazywania informacji;
- omawia przykład zastosowania techniki cyfrowej;
- uzasadnia stwierdzenie, że internauta może być jednocześnie nadawcą i odbiorcą informacji;
- formułuje, korzystając z tekstu, zasady posługiwania się współczesnymi mediami;
- wylicza korzyści i zagrożenia związane z grami komputerowymi;
- doskonali umiejętność formułowania myśli zgodnie z założoną intencją;
- odczytuje z tekstu intencję wypowiedzi;
- zna i stosuje zasady etykiety językowej;
- redaguje krótkie wypowiedzi pisemne zgodnie z etykietą językową;
- formułuje opinię popartą uzasadnieniem;
- posługuje się słownictwem pozwalającym wyrazić i uzasadnić własne zdanie (doskonaleństwo umiejętności argumentacji);
- zabiera głos w dyskusji zgodnie z obowiązującymi zasadami;
- przygotowuje przedstawienie: wybiera tekst do inscenizacji, proponuje rozwiązania inscenizacyjne;

4. Ortografia i interpunkcja - uczeń:

- świadomie stosuje zasady interpunkcji;
- stosuje poprawny zapis mowy niezależnej;

III Tworzenie wypowiedzi

1. Elementy retoryki - uczeń:

- wyjaśnia znaczenie pojęć: *teza, hipoteza, argument, kontrargument, wniosek*;
- wymienia cechy rozprawki jako formy wypowiedzi;
- gromadzi i selekcjonuje argumenty;
- redaguje rozprawkę, zachowując wszystkie cechy formy;
- stosuje słownictwo wprowadzające kolejne argumenty;
- pisze artykuł prasowy;
- redaguje recenzję, zachowując wszystkie wyznaczniki tej formy wypowiedzi;
- opisuje obraz z wykorzystaniem słownictwa związanego z językiem malarstwa;
- redaguje streszczenie utworu, dbając o odpowiedni wybór informacji i poprawność formułowanych zdań;

2. Mówienie i pisanie - uczeń:

- tworzy spójne dłuższe formy wypowiedzi (np. charakterystyka, list, opowiadanie, przemówienie, opis), w których szczegółowo wypowiada się na podany temat.

IV Samokształcenie - uczeń:

- uczestniczy w życiu kulturalnym swego regionu.

Wymagania na ocenę bardzo dobrą

I Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich - uczeń:

- określa, na czym polega subiektywny charakter lektury;
- wyjaśnia sens wyznania osoby mówiącej w wierszu;
- wymienia bohaterów innych utworów, którzy cechami przypominają postać mówiącą w wierszu, i uzasadnia swoją opinię;
- dokonuje przekładu utworu literackiego na język filmu;
- wskazuje cechy literatury oralnej;
- rozumie istotę poetyckiej formy liryki i epiki w czasach antycznych;
- wymienia znane mity i przedstawia sensy wybranych opowieści tego typu;
- formułuje hipotezę, uzasadnia ją, korzystając z tekstu źródłowego;
- wykorzystuje zaproponowane przez siebie sposoby wyrażania własnej opinii;
- porównuje środki artystycznego wyrazu zastosowane przez poetę i malarza;
- uzasadnia przynależność bajki do określonej kategorii odmiany bajki (bajka epigramatyczna, bajka narracyjna);
- objaśnia wpływ charakteru narracji na czytelnika;
- nazywa i omawia związki emocjonalne między podmiotem lirycznym a bohaterem utworu;
- wskazuje epickie elementy utworu, komentuje sposób ich funkcjonowania w tekście;
- wyjaśnia obecność synkretyzmu w balladzie;
- określa funkcję elementów fantastycznych w utworze;
- odczytuje i interpretuje znaczenia wynikające z fraszek;
- rozpoznaje elementy humoru, satyry oraz wyjaśnia ich funkcję w tekstach;
- określa – na podstawie fragmentów dzieł z literatury polskiej – wpływ konstrukcji zdań na tempo opowieści i wrażenia czytelnika;
- kwalifikuje tekst do literatury faktu i uzasadnia swój wybór;
- wyjaśnia sens paradoksu;
- wyjaśnia sens komizmu jako kategorii estetycznej;

- podaje i omawia – w odniesieniu do znanych mu tekstów kultury – przykłady różnych rodzajów komizmu;
- ocenia tytuły prasowe i uzasadnia ocenę;
- nadaje tytuły zapowiadanym artykułom;

2. Odbiór tekstów kultury - uczeń:

- analizuje i porównuje teksty kultury;
- objaśnia symbolikę ukazanej sceny, odwołując się do Biblii;
- omawia podobieństwa i różnice dotyczące rodowodu człowieka przedstawionego w malarstwie i literaturze;
- wskazuje i interpretuje zawarte w tekście motywy o charakterze symbolicznym;
- porównuje naukową i biblijną wizję stworzenia świata;
- definiuje i interpretuje wskazane słowa w kontekście opowieści biblijnej;
- wypowiada się na temat odrodzenia elementów chorałowych w muzyce popularnej;
- porównuje środki artystycznego wyrazu zastosowane przez poetę i malarza;
- określa relacje między tekstem dramatu a jego inscenizacją;
- posługuje się funkcjonalnie słownictwem związanym z teatrem;
- dopisuje didaskalia;
- omawia cechy języka teatru;
- wyjaśnia istotę pojmowania teatru jako „sztuki wielotworzywowej”;
- świadomie i umiejętnie dobiera środki wyrazu w przedstawieniu teatralnym;
- wyjaśnia różnice w rozumieniu akcji utworu i fabuły utworu;
- przytacza przykłady różnych adaptacji filmowych i wstępnie je ocenia;
- odczytuje znaczenia wynikające z całości dzieła;
- omawia wszystkie znaczące dla dzieła środki języka malarstwa;
- podaje i omawia przykłady zjawisk pozateatralnych zawierających elementy teatru (np. widowiska sportowe);
- przedstawia wybrane czasopisma, które odegrały ważną rolę w polskiej kulturze;
- omawia rolę prasy we współczesnym świecie;
- wskazuje i omawia walory prasy, których nie mogą zastąpić najnowsze sposoby komunikowania się ludzi;
- wskazuje interesujące dla siebie rodzaje prasy i uzasadnia swój wybór;
- charakteryzuje poszczególne gatunki tekstów informacyjnych;

II Kształcenie językowe

1. Gramatyka języka polskiego - uczeń:

- określa funkcję neologizmów w utworze Mickiewicza;
- świadomie stosuje różne formy czasowników w zależności od celu i formy wypowiedzi;
- celowo i poprawnie stosuje imiesłowy przymiotnikowe dla osiągnięcia większej spójności tekstu;
- wnioskuje na temat fleksji imiesłowów przymiotnikowych i jej związków z przymiotnikiem;
- poprawnie posługuje się imiesłowami w swych wypowiedziach;
- określa funkcję homonimów w żartach językowych;
- poprawnie rozpoznaje, swobodnie tworzy i przekształca zdania złożone;
- świadomie i celowo stosuje różne typy zdań złożonych w zależności od intencji, z jaką przekazuje komunikat;
- poprawnie, świadomie i celowo używa konstrukcji z imiesłowowym równoważnikiem zdania w tekstach różnego typu: wypowiedziach o charakterze argumentacyjnym; opisach obrazów, relacjach z wydarzenia itp.;
- wyjaśnia przyczyny powstawania błędów składniowych w konstrukcjach z imiesłowowym równoważnikiem zdania;
- świadomie i celowo stosuje w wypowiedziach wypowiedzenia wielokrotnie złożone w zależności od intencji wypowiedzi;

- poprawnie tworzy wypowiedzenia wielokrotnie złożone zawierające różne typy zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie, a także równoważniki zdań;
- wskazuje, omawia i poprawia błędne konstrukcje dotyczące szyku wyrazów w wypowiedzeniach wielokrotnie złożonych;
- opowiada o powstaniu i rozwoju filmu jako sztuki;
- wyjaśnia pojęcie *rewolucja audiowizualna*;
- analizuje istotę filmu jako dzieła sztuki;
- wyjaśnia, na czym polega różnica w tworzeniu filmu tradycyjnego i komputerowego;
- wskazuje przykłady filmów łączących cechy różnych gatunków;
- wyjaśnia, kiedy film dokumentalny może być niewiarygodny;
- celowo, poprawnie i świadomie przekształca wypowiedzi w mowie niezależnej w mowę zależną i odwrotnie;
- wykorzystuje funkcje stylistyczne mowy zależnej i niezależnej w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych, szczególnie w opowiadaniu z dialogiem;
- rozróżnia rodzaje formantów słowotwórczych: wrostek, formant zerowy;
- tworzy wyrazy pochodne przez dodawanie wrostków oraz użycie formantu zerowego;
- tworzy wykres rodziny wyrazów;
- wskazuje podstawy słowotwórcze w wyrazach złożonych;
- wyodrębnia formanty w wyrazach złożonych;
- używa w wypowiedziach skrótów, oceniając ich przydatność i zrozumiałość
- omawia kryteria podziału skrótowców na literowce, głoskowce, sylabowce, skrótowce mieszane;
- używa w wypowiedziach skrótowców, oceniając ich przydatność i zrozumiałość;

2. Zróżnicowanie języka - uczeń:

- omawia język poetycki utworu i wynikające z niego znaczenia;
- dostrzega ograniczony zasięg języka środowiskowego;
- opracowuje słowniczek gwar środowiskowych;

3. Komunikacja językowa i kultura języka - uczeń:

- rozumie konieczność uwzględnienia kontekstu kulturowego w odczytywaniu komunikatów niewerbalnych;
- wskazuje warunki skutecznej komunikacji;
- przygotowuje projekt wystąpienia multimedialnego;
- przedstawia pomysł swojej wymarzonej gry komputerowej;
- zwraca uwagę na rolę intonacji w wypowiedziach ustnych;
- wskazuje przykłady dokonywania zmian w rzeczywistości za pomocą języka;
- omawia główne cechy współczesnego modelu grzeczności językowej;
- bierze czynny udział w dyskusji, potrafi przekonująco przedstawiać swoje stanowisko;
- rozumie rolę i funkcję cytatów w wypowiedzi;
- bierze aktywny udział w przygotowywaniu inscenizacji utworu;
- przedstawia i uzasadnia propozycje inscenizacyjne dotyczące różnych jego elementów;

4. Ortografia i interpunkcja - uczeń:

III Tworzenie wypowiedzi

1. Elementy retoryki - uczeń:

- układa rozwinięty opis miejsca, stosuje zróżnicowane słownictwo opisowe;
- sprawnie sporządza tekst argumentacyjny, bogato argumentuje;
- formułuje wypowiedzi logiczne, zrozumiałe i poprawne pod względem językowym;

- wskazuje w cudzym tekście cechy rozprawki;
- stosuje bogate słownictwo na podkreślenie własnego stanowisko;
- pisze artykuł prasowy, zachowując wymogi tego rodzaju wypowiedzi;
- redaguje recenzję, zachowując wszystkie wyznaczniki tej formy wypowiedzi i stosując bogate słownictwo;
- szczegółowo opisuje obraz, stosując bogaty, barwny język;
- formułuje zasady dobrego streszczania oraz stosuje je w tworzonych przez siebie streszczeniach;
- dostrzega zależność kształtu i objętości streszczenia od rodzaju streszczanego tekstu;

2. Mówienie i pisanie - uczeń:

- tworzy spójne, bogate pod względem językowym i stylistycznym dłuższe formy wypowiedzi (np. charakterystyka, list, opowiadanie, przemówienie, opis).

IV Samokształcenie - uczeń:

- wykazuje się kreatywnością, uczestnicząc w życiu kulturalnym swego regionu.

Wymagania na ocenę celującą

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na niższe oceny, a także inne – określone przez nauczyciela – wymagania na tę ocenę, np.:

- wyróżnia się swoją wiedzą i umiejętnościami, które wykraczają poza program nauczania danej klasy;
- pracuje samodzielnie, cechuje go kreatywność;
- świadomie i funkcjonalnie posługuje się bogatą terminologią;
- samodzielnie analizuje i interpretuje teksty należące do literatury pięknej i literatury faktu;
- czyta, rozumie i wykorzystuje teksty popularnonaukowe, naukowe i publicystyczne;
- samodzielnie analizuje i interpretuje inne teksty kultury (np. dzieła malarskie, filmowe) z uwzględnieniem specyfiki wykorzystywanych w nich środków wyrazu;
- formułuje problemy, proponuje sposoby ich rozwiązania;
- tworzy bezbłędne wypowiedzi ustne i pisemne;
- bierze udział w konkursach przedmiotowych;
- publikuje swoje teksty.

Powyższe kryteria oceniania obowiązują również podczas nauczania zdalnego i hybrydowego.